

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

RA./ riksåklagaren ang. grov stöld

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 2 september 2024 i mål B 3228-24).

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet. Svaret ska särskilt avse frågan om rubricering.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

RA har dömts för två fall av grov stöld mot samma målsägande. Påföljden har bestämts till ungdomstjänst 75 timmar. Han har också förpliktats att utge skadestånd till målsäganden.

Enligt de åtal som ligger till grund för hovrättens dom har

- RA den 6 oktober 2023 uppsåtligen och olovligen tagit kontanter till ett värde av 200 kronor som tillhörde LI. Tillgreppet innebar skada. Brottet bör bedömas som grovt eftersom tillgreppet omfattade kontanter som målsäganden bar på sig och gärningen var särskilt hänsynslös.
- RA den 13 oktober 2023 uppsåtligen och olovligen tagit en keps till ett okänt värde som tillhörde LI. Tillgreppet innebar skada. Brottet bör bedömas som grovt eftersom tillgreppet omfattade en keps som målsäganden bar på sig och gärningen var särskilt hänsynslös.

Överklagandet till Högsta domstolen

RA yrkar att åtalen ska ogillas eller, i andra hand, att gärningarna ska bedömas som ringa stöld alternativt egenmäktigt förfarande och, i allt fall, att påföljden ska sättas ned. Han yrkar också att han ska befrias från skyldigheten att betala skadestånd till målsäganden.

Han gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande och därvid uttalar sig om gränsdragningen mellan att olovligen eller lovligen ta något, när det ska anses

att någon bär på sig ett plagg samt när det får anses vara styrkt att någon orsakats personskada som ger rätt till ersättning för sveda och värk.

Grunderna för min inställning

Den som olovligen tager vad annan tillhör med uppsåt att tillägna sig det, dömes, om tillgreppet innebär skada, för *stöld* till fängelse i högst två år (8 kap. 1 § brottsbalken).

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, döms för *grov stöld* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år (8 kap. 4 § första stycket brottsbalken).

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om det avsett sak som någon bar på sig eller hade i sin omedelbara närhet, om gärningsmannen varit försedd med vapen, sprängämne eller annat dylikt hjälpmedel, om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller om gärningen annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada. (8 kap. 4 § andra stycket brottsbalken.)

Genom lagstiftning som trädde ikraft 2017 likställdes med ”sak som någon bar på sig” sak som någon hade i sin omedelbara närhet. (SFS 2017:442.)

Min bedömning

Enligt vad domstolarna funnit styrkt har målsäganden den 6 oktober 2023, efter att ha tagit ut 200 kr i en bankomat, på uppmaning omedelbart lämnat över dessa till RA, som ur målsägandens hand tog och tillägnade sig kontanterna. Målsäganden har låtit RA ta och tillägna sig kontanterna eftersom han på grund av rädsla för RA inte vågade annat.

Vidare att målsäganden den 13 oktober 2023 under en bussfärd på uppmaning av RA lämnat över sin väska till honom där det satt fast en keps till ett värde av 469 kr och att RA tog och behöll kepsen, men lämnade tillbaka väskan. Målsäganden har låtit RA ta och tillägna sig kepsen eftersom han på grund av rädsla för honom inte vågade annat.

Eftersom målsäganden på grund av rädsla lät RA ta och tillägna sig kontanterna respektive kepsen har han inte lämnat sådana för RA ansvarsbefriande samtycken som avses i 24 kap. 7 § brottsbalken. Respektive tagande och tillägnande har således varit olovligt.

Såvitt avser kepsen har RA tillgripit kepsen genom att återlämna väskan utan keps, och såvitt avser kontanterna bör – sett utifrån situationen – hans handlande mer ses som hans tagande än som målsägandens överlämnande.

Det är alltså utrett att RA olovligen tagit och tillägnat sig kontanterna som målsäganden bar i sin hand samt olovligen tagit och tillägnat sig kepsen som målsäganden bar på sig eller som han i vart fall hade i sin omedelbara närhet.

Det kan inte råda någon tvekan om att respektive gärning har begåtts uppsåtligen.

I fråga om gärningarnas rubricering bör beaktas att respektive tillgrepp haft inslag av förnedring då de bevittnats av målsägandens vänner, vilket innebär att gärningarna även får anses ha varit av hänsynslös art.

Lika med domstolarna är det således min uppfattning att RA ska dömas för två fall av grov stöld. Jag instämmer i domstolarnas påföljdsbestämning samt i hovrättens bedömning beträffande skadestånd till målsäganden.

Hovrättens dom ska därför stå fast.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Jag har inför avgivandet av svarsskrivelsen inhämtat synpunkter från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC). Enligt UC är hovrättspraxis enhetlig och UC får sällan eller aldrig frågor från åklagare om rubricering av grov stöld. Det är UC:s uppfattning att här aktuella gärningar utgör grov stöld som, i det närmaste, gränsar till att rubriceras som rån.

Jag instämmer i uppfattningen angående gärningarnas rubricering och avstyrker prövningstillstånd.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Lennart Guné
tf. vice riksåklagare

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Malmö åklagarkammare (AM-135006-23)
Assistentåklagaren Frida Bäckman